

ISTORICUL STELIAN NEAGOE LA 70 DE ANI

Istoria își alege întotdeauna cu grijă personalitățile care să o slujească. Ele trebuie să aibă multă pasiune, putere pentru o muncă minuțioasă, capacitate de analiză și de sinteză, o perspectivă integratoare asupra vremurilor trecute, răbdare dar și talent scriitoricesc. Este și cazul istoricului Stelian Neagoe ajuns la înțeleapta vârstă de 70 de ani. Născut într-un sat din Oltenia destinul i-a purtat pașii spre Capitala României și l-a hărăzit drept slujitor al muzei Clio. Nu era deloc ușor să fi istoric în timpul regimului comunist, care folosea istoria în scopuri propagandistice iar cenzura nu-ți permitea să ieși din anumite tipare bine delimitate. Stelian Neagoe a avut însă intuiția de a se opri asupra unor subiecte mai puțin importante pentru politicii vremii sau care nu mai fuseseră până atunci abordate de istorici și care au deschis în același timp noi cămuri de cercetare.

S-a lansat ca autor în anul 1969, cu volumul *Nicolae Codreanu*, pentru ca apoi să se preocupe de istoria vieții universitare din mari centre ale țării în lucrările *Triumful rațiunii împotriva violenței* (*Viața universitară ieșeană interbelică*) (1977) și *Viața universitară clujeană interbelică* (1980). Atenția i s-a îndreptat mai apoi asupra unirii românilor despre care a scris două volume, *Istoria unirii românilor*, vol. I. *De la începuturi la Cuza Vodă* (1987) și vol. II *De la Cuza Vodă Înțemeietorul la Ferdinand I Înțregitorul* (1993).

Schimbarea de regim politic din decembrie 1989 i-a permis să se manifeste în deplinătatea capacitaților și dorințelor domniei sale. S-a remarcat pe trei planuri distinse ale istoriei contemporane a României: editarea de izvoare, realizarea unor instrumente de lucru necesare tuturor istoricilor și a volumelor de sinteză.

Multe dintre operele memorialistice ale oamenilor politici interbelici au văzut lumina tiparului datorită lui Stelian Neagoe. Sunt mult prea multe pentru a le aminti pe toate aici. Dintre ele se remarcă memoriile lui Grigore Gafencu, I. G. Duca, ale regelui Carol I, ale lui Alexandru Marghiloman, dar mai cu seamă ale lui Constantin Argetoianu. Acestea din urmă este autor atât al *Memoriilor*, dar și al *Însemnărilor zilnice*, o operă unică în literatura memorialistică românească, atât prin stil, informațiile unice lăsate posterității dar și prin dimensiunile impresionante. De altfel, nu s-a reușit până acum finalizarea publicării multelor volume ale lucrării.

Restituirea scrierilor istorice nu s-a oprit doar la memoriile, ci și la editarea unor valoroase volume de sinteză, dintre care amintim cartea lui Vlad Georgescu *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre* și pe cea a lui Andreas Hillgruber, *Hitler, Carol al II-lea și Mareșalul Antonescu. Relațiile româno-germane 1938-1944*. Si desigur că și publicarea unor volume de documente face parte din meseria unui istoric, de care Stelian Neagoe nu s-a dezis. *Istoria politică a României 1944-1947* (1997), dar mai ales publicarea unor documente inedite din arhivele fostei Securități despre oamenii politici care au cunoscut calvarul închisorilor comuniste sunt foarte importante pentru cunoașterea și înțelegerea acestei perioade a istoriei contemporane românești.

Cea de-a doua direcție spre care s-a orientat Stelian Neagoe a fost aceea a realizării unor instrumente de lucru indispensabile tuturor istoricilor preocupăți de istoria contemporană a românilor. A publicat sau a coordonat mai multe dicționare sau encyclopedii, precum *Istoria guvernelor României. De la începuturi – 1859 până în zilele noastre* (volum reactualizat în mai multe ediții), *Istoricii români de azi* (2003), *Encyclopédia istoriei politice a României (1859–2002)* (2003), *Oameni politici români* (2007), apreciate deopotrivă de cititori și specialiști.

Dar desigur că valoarea maximă a istoricului este dată de lucrările de sinteză pe care le-a realizat. Iar direcția pe care și-a ales-o în anii de maturitate este, la fel ca în perioada de început a activi-

vitării sale științifice, deschizătoare de drumuri. Dacă atunci a fost vorba despre viața universitară, acum este vorba despre *Istoria încazerată a României*, care de altfel este și titlul uneia dintre ultimele sale lucrări publicată în două volume (volume ce conțin și un număr impresionant de documente inedite din arhive). Deschiderea arhivelor comuniste a permis accesul la informațiile necesare pentru cunoașterea acestei perioade din istoria recentă românească, Stelian Neagoe fiind printre primii istorici care a început să le cerceteze și să le valorifice. *Petre Pandrea în pușcăriile comuniste* (2001), *Cazul Gheorghe Tătărescu (Plata și răspalata „tovarășilor de drum”)* (2003), *Cazul social-democraților români* (2005) sunt cele mai importante lucrări publicate până acum. L-a preocupat mai cu seamă destinul oamenilor politici români din perioada interbelică în timpul regimului comunist, de altfel fiind pasionat de mai toți marii bărbați politici din întreaga istorie românească, de la voievozi și regi până la lideri de partid.

La vîrsta de 70 de ani istoricul Stelian Neagoe are vîgoarea unui cercetător de 40 de ani. În ultimii ani a reușit să publice mai multe volume de autor, dar și să continue restituirea monumentală scrierii a lui Constantin Argetoianu. Îi dorim să aibă puterea să-și ducă mai departe numeroasele proiecte istorice nefinalizate încă.

Cristina Vohn

IMAGINEA ROMÂNIEI ÎN ITALIA INTERBELICĂ

În data de 29 octombrie 2008 a avut loc, în cadrul ISPRI, conferința cu tema „Imaginea României în presa fascistă“ susținută de doctor Carmen Burcea, cercetător în cadrul institutului. Prima constatare a cercetătoarei este că, în așa-numita *ventennio*, întreaga mass media este supusă sferei politice. Identificarea dintre directorii de gazete și fascism este aproape deplină. Mussolini fusese, la rândul său, jurnalist și, în această calitate, îi rezervă presei un rol central în construirea regimului său. Carmen Burcea observă că imaginea României în întregul secol XX este reflectată cel mai bine în presa italiană în epoca fascistă. Interesant este că, dacă relațiile oficiale dintre Italia și România erau normale, în presa italiană răzbat și accente critice la adresa României. Presa italiană a fost, la început, supusă unui control și unui filtru, înainte de publicare, pentru ca, după 1926, presa de opozitie să fie total suprimată. Procesul de fascizare a presei se încheie în 1930. În România, era cunoscut faptul că ingerința politicului în presă este totală. Astfel, ministrul român la Roma, Dimitrie Ghica, în urma unei întrevăderi cu regele Italiei, Vittorio Emanuele III, constata că în Italia domnește un control sever în acest sens.

Cele mai importante știri despre România apar atât în presa periodică, în ziare, în revistele editate de organizațiile culturale italiene (un exemplu este *Le pagine della Dante*, apărută înt. 1924 și 1943), în reviste specializate pe problematica zonei orientale, în reviste dedicate României (cum ar fi *Rassegna Italo-Romena*, 1919-1943), dar și în numere speciale dedicate României. Interesul italian pentru România crește între vizita premierului Take Ionescu (1922) și cea a primului ministru Averescu (1926), perioada în care sunt publicate în reviste de specialitate (precum *Europa Orientale*, *Ephemeris Daco-Romana* etc.) studii importante despre România.

Pactul de prietenie italo-român din 1926 nu a cimentat o perioadă de colaborare deosebită, aşa cum se spera. După un an, semnarea pactelor de prietenie dintre Italia și Ungaria, pe de o parte, și România și Franța, pe de altă parte, declanșeză o serie polemică în presa ambelor state. Poziția lui Nicolae Titulescu față de războiul Italiei în Etiopia a adâncit disensiunile dintre cele două state. Titulescu devine un fel de inamic al Italiei, criticat vehement în presa peninsulară. Dimpotrivă, venirea la putere a guvernului condus de Octavian Goga în 1938 determină o atitudine favorabilă față de România. Uciderea lui Corneliu Zelea-Codreanu umbrește temporar această atitudine pozitivă, care se reface odată cu aderarea României la Axă.

Cele mai importante teme referitoare la România sunt: România ca „țară de graniță“ (este percepută ca un teritoriu aflat la intersecția civilizațiilor occidentală și orientală), retorica asupra ori-

ginii comune (care, însă, se concretiza într-un sentimentalism vechi, fără reverberații concrete), primul război mondial și crearea României Mari, problema anului tragic 1940 din punctul de vedere românesc (este interesant că, în problema transilvană, atitudinea italiană este mai curând maghiarofilă), coloniile italiene din România, francofobia (Italia a fost „geloasă“ din cauza francofiliei românilor).

Intervențiile cele mai importante în urma conferinței au aparținut profesorului Ion Bulei, care a vorbit despre faptul că Italia a ratificat unirea cu Basarabia numai după concesii economice din partea noastră, cercet. Constantin Nica, care i-a solicitat autoarei o detaliere a schimbărilor de atitudine ale Italiei față de România după 1938, după omorârea lui Codreanu. Cercet. Carmen Burcea a afirmat că presa italiană îi acorda un interes deosebit lui Codreanu, acesta fiind un fel de omolog al lui Mussolini. El avea, de departe, cel mai pozitiv portret dintre oamenii politici români. Prof. Ion Bulei a întrebat dacă nu au fost totuși prea multe structuri de propagandă în România, dând exemplul Societății „Dante Aligheri“, foarte bine organizată și cu foarte multe filiale în țara noastră. Răspunsul autoarei a fost că fascismul nu a avut un proiect clar de la început. Cercet. Ion Goian consideră că fascismul este văzut la noi simplificator, în cheie ideologică.

Conferința a fost un succes, atât din perspectiva autoarei, cât și prin prisma discuțiilor și dezbatelor ulterioare.

Cristi Pantelimon

CONSIDERAȚII ASUPRA IDENTITĂȚII NAȚIONALE ȘI EUOPENISMULUI

Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu“ al Bibliotecii Academiei Române a găzduit la data de 26 noiembrie 2008 colocviul cu tema *Națiune, identitate, integrare europeană*, organizat de Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale (ISPRI) al Academiei Române, la care au participat și cercetători ai altor institute ale Academiei Române. Cocolviul a fost moderat de dr. Cristi Pantelimon, cercetător științific al ISPRI și de prof. Ion Bulei, directorul Institutului.

Seria comunicărilor a fost deschisă de dr. Mona Mamulea, cercetător științific la Institutul de Filosofie și Psihologie „C. Rădulescu-Motru“ al Academiei Române, care a prezentat sub titlul „Conceptul de identitate deschisă: răspunsul filosofiei la dilemele integrării“ perspectivele filosofice asupra identității naționale. Vorbitoarea a evidențiat o serie de paradigmă asupra identității care au în comun noțiunea de graniță: paradigma primordialistă (identitate naturală), contextualistă (identitate conjuncturală), paradigma construcționistă.

„Minorități inventate, minorități ignorate. Națiune și naționalitate în Balcani“ s-a intitulat prelegherea dr. Emil Tărcomnicu, cercetător științific la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu“ al Academiei Române, care a analizat specificul naționalismului balcanic și al manifestării panelenismului, panslavismului, panbulgarismului, pansârbismului, panturcismului. Referitor la etnogeneza românească în Balcani, vorbitorul a atenționat asupra faptului că astăzi, în țările balcanice, românii nu mai sunt recunoscuți, cu toate că există importante comunități de români în acest spațiu (spre exemplu în Albania, Republica Moldova, Bulgaria, Serbia), iar comunitățile de pe teritoriul țării noastre sunt reprezentate în Parlamentul României și beneficiază de anumite drepturi. Referitor la acest subiect, prof. Ion Bulei, directorul ISPRI, a avut o scurtă intervenție în care a semnalat faptul că zona balcanică este „o zonă cu un specific care produce mai multă istorie decât poate consuma“ și care poate promova mai mult naționalism decât alte zone. Domnia sa a menționat că trebuie să facă o departajare între aceste *pan*-uri, pentru că, de pildă panslavismul este mai cuprinzător și, totodată, este perceput diferit la București față de Praga sau Varșovia. În continuare, C. Pantelimon a punctat faptul că nu există panromânism sau nu este suficient de vizibil deoarece în România biserică nu este foarte bine separată de stat, iar România este un stat foarte tolerant și s-a lăsat foarte mult influențat de modelele europene.

În cadrul acestei dezbaterei despre identitatea națională, istoricul Florin Müller, conf. dr. la Facultatea de Istorie a Universității din București și cercetător științific la ISPRI, a surprins modul cum a fost criticat sau valorizat de-a lungul a 90 de ani de istorie politică momentul 1 Decembrie 1918 — în comunicarea „Metamorfozele unei sărbători — 1 Decembrie 1918“. Astfel, în funcție de regimul politic aflat la putere, acest „moment privilegiat în bătălia pentru democrație“ care a marcat crearea statului național unitar român a fost interpretat diferit, în raport cu diverse așteptări și realizarea diverselor aspirații, chiar dacă mai puțin sau deloc democratice, și a concurat cu alte sărbători naționale — sărbătoarea restaurației monarchice de la 8 iunie 1938 sau cu 23 august 1944. Momentul 1 Decembrie 1918 a fost cu adevărat valorificat abia după 1989, când această dată a devenit ziua națională, sărbătoare cu care românii se pot identifica.

O altă temă actuală propusă dezbaterei de către drd. Lucian Jora, cercetător științific la ISPRI, a fost „Europenismul și ideea națională“, în care conferențiarul a prezentat raportul dintre europeanism și naționalism (a face față exigentelor integrării europene și a-ți păstra identitatea națională). Europenizarea și identitatea națională sunt independente, a afirmat autorul. A fi european nu presupune a-ți pierde identitatea națională, ci a-ți redefini identitatea într-un context nou, a te forma ca european. UE este o structură economică interesată de calitatea vieții care implică și o dezvoltare culturală. Integrarea culturilor nu are de-a face cu europenizarea, ci cu globalizarea, iar globalizarea nu presupune numai unificare. Vorbitorul a remarcat faptul că în absența naționalismului nu există europenism. Mai întâi te recunoști ca naționalist și apoi ca european.

Colocviul a continuat cu prelegerea intitulată „Identitate europeană în Europa Răsăriteană. Geografii simbolice, orientalisme și naționalisme“ a dr. Călin Cotoi, lector la Facultatea de Sociologie a Universității din București, care a oferit o perspectivă sociologică asupra identității europene în spațiul răsăritean, insistând asupra dihotomiei raționalitate–identitate. Raționalitatea asigură claritate, anticipare, principii morale, iar identitatea asigură sentimentul de apartenență, emoționalitatea. Dacă în perioada 1945–1989, în UE conflictele bazate pe identitate au fost puse în obscuritate, în 1989 a avut loc o reîntoarcere a identităților. Autorul a vorbit despre incapacitatea Europei de a simți și presimți pericolele demersului său integrator. Invocând ideile lui M. Eliade exprimate în articolele din 1930 după care „noi români, în acest depozit de europenitate nu avem nici feudalism, nici Renaștere, nici iluminism, avem însă un neolicit ţărișesc“, istoricul Ion Bulei a ținut să concluzioneze că românii ar fi considerați „europeni de mâna a doua“.

În comunicarea domniei sale, intitulată „Identitatea românilor. Câteva considerații“, prof. dr. Ion Bulei, directorul ISPRI, a identificat o serie de trăsături care caracterizează identitatea românilor. Istoria românilor este caracterizată drept „o istorie de hotare, de frontiere, de margine“, care a creat „o izolare a acestui spațiu“ și a determinat păstrarea unor valori naționale tradiționale. Istoria noastră apare ca „o continuă căutare“, ca „o istorie a contradicțiilor nerezolvate“, o căutare de destin propriu. România și istoria românilor sunt „o sinteză a diversităților“. Spațiul românesc este considerat de occidentalii „un prim cerc al alternității“. Și, ca o concluzie, România este „o lume a relativului, o nepăsare istorică, un spațiu de contraste“, iar sensul istoriei românești este „o continuă căutare de identitate“.

Dr. Cristi Pantelimon a încheiat seria comunicărilor într-o notă pesimistă, „dar fără caracter definitiv“ — cum a ținut să atenționeze vorbitorul — cu comunicarea „Decăderea națiunilor — între mit și realitate“. Sociologul a considerat că națiunile se află în plin proces de decadență, iar această decădere are legătură cu mai multe trepte de funcționare a lumii comunitare: religia, știința modernă, politica. Europa, la rândul ei, are probleme identitare în a recunoaște ideea de Dumnezeu, de identitate națională. În concepția sa, tocmai „democrația este cea care amenință națiunile“, autogovernarea nefiind ultimul punct în politică, ci „momentul de maximă decadență“.

Am asistat la un demers științific notabil, de căutare a identității naționale, cu atât mai mult cu cât s-a desfășurat în apropierea sărbătorii naționale, a Marii Uniri de la 1918, și care a oferit puncte de vedere ce merită în continuare reflecția noastră.

Sanda Cincă

EVENIMENTELE ȘTIINȚIFICE LA BUCUREȘTI

În perioada 30 octombrie – 1 noiembrie 2008, s-a desfășurat la Palatul Cotroceni, sub înalțul patronaj al Președintiei României, cea mai amplă manifestare din istoria psihanalizei românești: Cocolviul Internațional „Provocările psihanalizei în secolul XXI: A gândi ura și violența“. Această întâlnire a psihanaliștilor cu mediul cultural românesc în jurul unei teme mai mult decât actuale pentru secolul nostru s-a dovedit realmente un important eveniment științific și cultural de comunicare și cercetare.

Organizat de Societatea Română de Psihanaliză în colaborare cu Colegiul Internațional al Adolescenței (College International de L'Adolescence — Paris) și beneficiind de sprijinul a numeroase organizații și asociații (Universitatea René Descartes — Sorbonne), Fundația Generația, Asociația Română pentru Psihoterapia Psihanalitică, Fundația Româno-Olandeză de Psihoterapie Psihanalitică, Universitatea Titu Maiorescu, alte asociații și organizații profesionale partenere, Cocolviul a reunit personalități ale psihanalizei internaționale precum Salomon Resnick — veteran al psihanalizei argentiniene care a lucrat cu legendarii Melanie Klein și W.R. Bion, François Marty, Fausto Petrella, Francois Ladame, René Roussillon, Giampaolo Kluzer, Michel Vincent, Luis Rodriguez de la Sierra, Cléopatre Athanassiou-Popesco, Didier Lauru, Annaïk Fève și mulți alții. Lor li s-au alăturat, în calitate deopotrivă de gazde și de comunitari, psihanalii români Vera Sandor, Alfred Dumitrescu, Vasile Dem. Zamfirescu, Brândușa Orășanu, Rita Teodoru și.a. Un rol decisiv în inițierea și organizarea Cocolviului l-a avut Nadia Bujor, membru al Societății de Psihanaliză din Paris.

Printre intelectualii români participanți la cocolviu, mulți dintre ei prezentând lucrări în ateliere, ii amintim pe Ștefan Borbely, Corina Braga, Ruxandra Cesereanu, Bogdan Ghiu, Ion Bogdan Lefter, Alexandru Matei, Valentin Protopopescu, Gheorghe Schwartz, Ion Vianu și.a.

Cele trei zile de comunicări și de dezbateri organizate în cadrul sesiunilor plenare și al numeroaselor ateliere au avut drept temă principală formele actuale ale urii și ale violenței, privite generic, dar și ca fenomene ale realității românești. Discuțiile și comunicările au urmat trei mari direcții: ura de sine, ura față de celălalt și ura în cultură; fiecare dintr-ună astfel de teme a fost împărțită apoi în subteme: ura de sine în adolescență sau în legăturile familiale, ura suicidară, amenințarea narcisică, anorexia, voința de putere, ura ca moștenire, xenofobia, ura în concerte rock, ura față de istorie, ura în comunism și în postcomunism, ura în filosofie și în religie etc.

În avanpremiera Cocolviului, Institut Cultural Român a găzduit joi, 18 septembrie, lansarea primului număr al *Revistei Române de Psihanaliză*, publicație editată de Societatea Română de Psihanaliză. Revista reprezintă un nou început în prelungirea unor inițiative publicistice datând din perioada interbelică, continue după cel de-al doilea război mondial, arătată în editorial Vasile Dem. Zamfirescu. Publicație de înaltă ținută științifică, *Revista Română de Psihanaliză* își propune să găzduiască în paginile sale autori români și străini preoccupați de dezvoltarea gândirii teoretice și practicii clinice psihanalitice.

Monica Marinescu